

Odgrywanie ról, scenek, drama, symulacje czyli inscenizacje.

Odpowiedź na wiele prostych pytań może przejąć jedną z dwu form: albo informacji albo bezpośredniego doświadczenia. Wg stożka Dale'a ludzie pamiętają najwięcej, bo aż 90% z tego co robią.

Bezpośredniego doświadczenia, przekraczającego zakres zwykłej informacji, wzbogacającego wyobraźnię i prawdopodobnie poruszającego serce i duszę dostarcza nam szeroko pojęta inscenizacja.

Zamiast tłumaczyć, przekonywać, wygłaszać pogadanki, pozwólmy uczniom przeżyć określone doświadczenie. To pozwoli zrozumieć siebie i innych - własne emocje i uczucia.

Scenki i odgrywanie ról można wykorzystać na wielu lekcjach niezależnie od tematu, np.: wcielając się w postacie historyczne nawet w nietypowych warunkach - rozmowa Leonarda da Vinci z Albertem Einsteinem.

Istotą dramy jest konflikt. Do ćwiczeń można wykorzystać sytuacje literackie i te codzienne, np.: "Rozmowa Julii i Romea z rodzicami 2005 roku". Rozmowa dziecka z rodzicem na temat: "O której godzinie można najpóźniej wrócić do domu".

Symulacja to naśladowanie rzeczywistości, odgrywanie wielu ról, jakby całe przedstawienie osnute wokół tematu.

Wyżej wymienione techniki łączy sposób organizowania:

1. Wymyślanie nazwy inscenizacji.
2. Losowanie lub rozdanie poszczególnych ról.
3. Czas na zapoznanie się z rolą.
4. Wyznaczenie obserwatorów.
5. Nie przerywanie przedstawienia.
6. Nagradzanie brawami aktorów.
7. Omówienie przebiegu inscenizacji.

Inscenizować sytuacje można bez użycia dialogu, np.: poprzez eksplorowanie (czyli wchodzenie w rolę) danego przedmiotu, osoby lub danej sytuacji.

PRZYKŁAD:

1. Dzielimy grupę na zespoły opisujemy sytuację: "znalazłyśmy przedmiot w szafie, trzeba go przedstawić." Każdy zespół otrzymuje na kartce nazwę przedmiotu: wachlarz, melonik, wąż boa. Po kolei eksplorują przedmiot całym zespołem, reszta zgaduje co to za rzecz.

2. "Casting". Dzieci stoją w kole, twarzami na zewnątrz, w środku nauczyciel. Pada hasło będące nazwą jakiegoś zawodu. Dzieci odwracają się do wewnątrz koła i gestami starają się zilustrować najbardziej charakterystyczną cechę zawodu. Dziecko, które zrobi to najciekawiej

zastępuje instruktora. Całość powtarzana jest kilka razy.

3. "Pod parasolami". Autobus nie nadjeżdża. Zimno. Wieje wiatr, targając parasolem na lewo i prawo. A, co to - trzeba sprawdzić czy przypadkiem nie przestało padać. O nareszcie jedzie. Co za ulga.

Jeżeli ma miejsce inscenizacja z użyciem dialogu początkowo jedna ze stron powinna być nauczycielka a drugą cała grupa. Można wtedy wyłonić dzieci mające dużo do powiedzenia i odznaczające się wiedzą i fantazją - późniejsi odtwórcy głównych ról. Stopniowo inicjatywa nauczycielki powinna ograniczać się do proponowania tematów.

PRZYKŁADY:

- dwie mamy rozmawiają o kłopotach ze swoimi dziećmi
- kilka osób mówi o pogodzie
- kilka osób chce bawić się tą samą zabawką

Metoda scenek, dramy symulacji pozwala uczniom poznać i nazwać własne emocje, uczy zrozumienia innych, wyrabia empatie i odwagę. Uatrakcyjnia lekcje, rozwija poczucie humoru i dystans do spraw ważnych.

METODY ROZWIJAJĄCE TWÓRCZE MYŚLENIE

Ćwiczenie kreatywności wymaga spontaniczności otwartości i braku krytyki.

Wykorzystujemy ją, gdy mamy do czynienia z otwartym problemem, poszukujemy wielu rozwiązań, tworzymy skojarzenie.

Metodom twórczym powinien towarzyszyć swobodny nastrój, odpowiednie miejsce, przygotowane materiały (papier, mazaki...). Wybieramy zagadnienie, które daje pole wyobraźni. Omawiamy zasady jakie obowiązują w trakcie twórczego myślenia - oddzielenie fazy generowania pomysłów od ich oceniania.

PRZYKŁADY ĆWICZEŃ TWÓRCZEGO MYŚLENIA

1. Mapy myśli(mózgu, medialne) - wizualizacja myśli, skojarzeń. Na środku kartki zapisane jest główne hasło - uczniowie zapisują spontaniczne skojarzenia jakie przychodzą im do głowy.
2. Bezludna wyspa - wyobraź sobie, że znalazłeś się na bezludnej wyspie pełnej zielonych lecz wysoko rosnących owoców. Morze na brzeg wyrzuciło skrzynie zawierającą ogromną liczbę widelców. Spróbuj znaleźć dla nich możliwie dużo zastosowań.
3. Metafory i porównania - wymyślanie zakończenia zdania typu: "Nasz samorząd jest jak drzewko owocowe, bo..."
4. Lista atrybutów - radość jest (jaka?)
5. Podobieństwa - radość jest (jak co?)

6. Chińska encyklopedia - klasyfikowanie czegoś według nieoczekiwanych kryteriów. Np.: Jakie zwierzęta zaliczyłyś do grupy:

- prosiąt
- bajecznych
- dzikich psów
- nieprzeliczonych

7. Skojarzenia np.: gdy czytam "wiosna" to myślę o...

8. Wyszukiwanie konsekwencji z góry założonego stanu rzeczy, technika "co by było gdyby... wszystkie drzewa znikły".

9. Trening zadaniowy np.: ekspresja plastyczna z zastosowaniem techniki przekształcenia (narysowane kontury zwierzęcia - np. zamieszczony w dowolnym miejscu kartki. Zadanie: Zamień swoje zwierzę na takie, którego nie ma.

Ćwiczenia twórczego myślenia mocno aktywizują uczniów budują dobre relacje w grupie, zwiększają motywację i zainteresowanie, ułatwiają zapamiętywanie. Można je ćwiczyć na dowolnych lekcjach.

ĆWICZENIA INDYWIDUALNE I ZESPOŁOWE

- to najbardziej pojemna grupa metod. Może się w niej znaleźć każdy rodzaj aktywności uczniów, który nie mieści się w pozostałych.

Ćwiczeniem jest pisanie wypracowań, rozwiązywanie zadań, powtarzanie słówek, gimnastyka, robienie notatek, szukanie informacji źródłowych, wykonywanie doświadczenia.

Im więcej ćwiczeń - tym lepiej wyrabiają umiejętności uczniów. Rzadsza formą ćwiczeń są ankiety i kwestionariusze - służą do porównywania wiedzy na początku i na końcu lekcji, działu. Mogą być elementem samooceny, np.: ankieta "Co wiem o Europie?", a także testy dotyczące poznania swojego charakteru, swoich cech - umiejętność rozwiązywania testów przydają się podczas egzaminów sprawdzianów. Ćwiczenia powinny być starannie planowane i dobrane do celu.

Do grupy ćwiczeń zespołowych zaliczamy:

1. Drzewko decyzyjne - krok po kroku rozważamy rozmaite sposoby postępowania.
2. ybi szkielet - poznanie przyczyn jakiegoś zjawiska.
3. Analiza SWOT: strenghts (mocne strony), weakness (słabe strony), opportunitites (szanse), threats (zagrożenia).

Ćwiczenia aktywizują uczestników, motywują ich, pozwalają sięgnąć do własnych doświadczeń, ułatwiają rozwiązywanie problemów, zwiększają poczucie odpowiedzialności za uczenie się, uatrakcyjniają zajęcia.

Aneks 1.

UMIEMY NAZYWAĆ UCZUCIA

Cele:

- rozwijanie umiejętności werbalnego wyrażania uczuć;
- kształtowanie niewerbalnego przekazywania myśli, problemów, poprzez zastosowanie techniki "język ciała";
- kształtowanie umiejętności abstrahowania, dokonywania odległych i bliższych kojarzeń.

Pomoce:

Kartoniki z sylwetką twarzy odzwierciedlającej uczucie strachu, radości, złości, smutku (autor: Andrzej Kołodziejczyk, "Spójrz inaczej").

A. Ćwiczenia wprowadzające

1. Określenie swojego nastroju poprzez wybór odpowiedniego kartonika z sylwetką twarzy odzwierciedlającej nastrój uczucie. Uzasadnienie wyboru. Przyporządkowanie wybranej sylwetce twarzy koloru, przedmiotu oraz zjawiska atmosferycznego, które kojarzy się z tym uczuciem.
2. Zabawa ruchowa. Dzieci losują kartoniki z uczuciami. Nauczyciel okazuje kolejno kartoniki z uczuciami: radości, smutku, strachu, złości. Dzieci, które mają wskazany przez nauczyciela kartonik, zmieniają się miejscami. Na sygnał "uczucie" - wszystkie dzieci zamieniają się miejscami. II wariant: ekspresja ruchowa przy muzyce, na przerwę nauczycielka pokazuje kartoniki z wybranym uczuciem, dzieci wyrażają je gestem, mimiką twarzy.

B. Ćwiczenia werbalne

1. Technika twórczego myślenia "Lista atrybutów" i "Podobieństwa" (Radość jest ...jaka? jak co?)
2. Technika twórczego myślenia. Nauczyciel proponuje dzieciom zbudowanie gwiazdy skojarzeń do uczuć radości, złości, smutku, strachu.

C. Trening zadaniowy

1. Ekspresja plastyczna. Dzieci otrzymują kartony z przyklejoną twarzą odzwierciedlającą uczucie radości. Zadanie: Narysuj, co mogło spowodować, że dziecko na kartoniku jest takie zadowolone?

D. Podsumowanie

Prezentacja prac. Omawianie sytuacji, które najczęściej wprawiają nas w dobry nastrój.

Aneks 2.

PRZYGODA MOTYLKA

Cele:

- Rozwijanie zdolności abstrahowania poprzez wyróżnianie wszystkich cech badanego obiektu oraz wspólnych cech poszczególnych obiektów - zastosowanie technik twórczego myślenia "Listy atrybutów" i "Podobieństw",

- Rozwijanie ekspresji ruchowej poprzez wyrażenie gestem, mimiką całym ciałem własnych uczuć, nastrojów.

Pomoce:

Kolorowe chustki, utwór A. Vivaldiego "Wiosna", materiały plastyczne.

A. Ćwiczenia wprowadzające

1. Zabawa integracyjna.

Dzieci podają sobie z rąk do rąk wymyślonego, istniejącego w wyobraźni motylka.

Dzieci starają się podawać go sobie delikatnie, ale tak, aby go nie wypuścić z rąk.

2. Ekspresja muzyczno - ruchowa.

Przy muzyce - taniec motylek.

Dzieci wybierają sobie dwie chustki w tym samym kolorze. Chustki imitują skrzydełka. Nauczycielka zaprasza "motylki" na łąkę.

B. Ćwiczenia werbalne

1. Technika twórczego myślenia - "Lista atrybutów".

Dzieci podają atrybuty motylka, wykorzystując także doznania zmysłowe z ćwiczenia wprowadzającego nr 1: Motylek jest...(jaki?)

2. Technika twórczego myślenia - "Podobieństwa".

Nauczycielka odczytuje listę atrybutów, dzieci kolejno, w rundzie podają podobieństwa do wymienionej cechy, na przykład: Motylek jest ...(jaki? jak co?).

C. Trening zadaniowy

1. Ekspresja plastyczna.

Dzieci otrzymują kartony z narysowanym motylkiem.

Zadanie dla dzieci brzmi: Narysuj, co mogło się przydarzyć motylkowi.

Dzieci po skończonej pracy opowiadają przygodę motylka.

Nauczycielka może zapisać opowiadanie dziecka pod rysunkiem.

D. Podsumowanie

Prezentacja prac.

LITERATURA

1. Barbara Broszkiewicz/ Jerzy Jarek: "Warsztaty Edukacji Teatralnej", wyd. Europa 2001 Wrocław
2. Zofia Wójcik: "Zabawa w teatr", wyd. Didesko, Warszawa 2002
3. Elżbieta Dzionek/ Małgorzata Gmosińska: "Kształtowanie twórczych postaw u dzieci pięcioletnich", wyd. "Impuls" Kraków 2003

Opracowała: Grażyna Wąsowska